אלא לרבי יוחנן קשיא? תנאי היא דתניא *שבגג ושבחורבה מביא וקורא, שבעציץ ושבספינה אינו מביא כל עיקר: וכולן אינן באות אלא מן המובחר כו': אמרי ליה יוחנא וממרא למשה תבן אתה מכניס לעפריים? אמר להו אמרי אינשי א) למתא ירקא ירקא שקיל: **מתני'** *אין מביאין לא מבית הזבלים ולא מבית השלחים ולא מבית האילן ואם הביא כשר. *כיצד הוא עושה? נרה שנה ראשונה, ב) ובשנה שניה זורעה קודם לפסח שבעים יום והוא עושה סולת מרובה. כיצד *בודק הגזבר? מכניס ידו ג) לתוכו, עלה בה אבק פסולה עד ד) שינפנה, *ואם התליעה פסולה: **גמ'** כיצד עושה נרה שנה ראשונה, ה) איבעיא להו היכי קאמר: נרה שנה ראשונה ושניה נרה וזורעה או דלמא נרה שנה ראשונה ושניה זורעה בלא נרה? תא שמע דתניא אמר רבי יוסי אף חיפי כרויים וכפר אחים ו) אלמלא (א) סמוכות לירושלים היו מביאין מהן לפי שאין מביאין את העומר אלא מן השדות המודרמות ז) והמטונרות לכך שבהן חמה זורחת ומהן חמה שוקעת, כיצד עושה? נרה שנה ראשונה ושניה חורש ושונה וזורעה קודם לפסח שבעים יום כדי שתהא סמוכה לחמה, ועושה קנה זרת ושיבולת זרתיים, וקוצר ומעמר ודש וזורה ובורר וטוחן ומרקד ומביא אצל גזבר והגזבר מכניס ידו לתוכה אם עלתה בה אבק אומר לו *חזור ונפה אותה שניה, משום רבי נתן אמרו גזבר סך ידו שמן ומכניס לתוכה עד שמעלה כל אבקה. קתני מיהת חורש ושונה, ולטעמיך מתניתין לא קתני שנה

בריתא

רש"י

אלא לרבי יוחנן. דאמר לא קדש והא הכא דלדברי הכל הני אע"פ שאינן מובחרים (דהא) לדברי הכל מביא וקורא: **תנאי היא.** דאיכא תנא דאמר שבעציץ ושבספינה אינו מביא והוא הדין נמי לתמרים שבהרים ושבעמקים ורבי יוחנן דאמר כי האי תנא: **יוחנא וממרא.** ראשי המכשפים של מצרים למשה רבינו כשהתחיל לעשות האותות לפני פרעה שהיו סבורין שהיה עושה אותם על ידי כשוף: **תבן אתה מכניס לעפריים.** עפריים שהוא מקום הרבה תבואה אתה מביא שם תבואה למכור, כלומר וכי ארץ מצרים שהיא מלאה כשפים אתה בא שם לעסוק בכשפים: **אמר להם למתא ירקא ירקא שקול.** לעיר שגדל שם ירק הרבה הבא ירק שלך למכור לפי שמתקבצין שם הכל לקנות, הם אמרו לו דברי ליצנות והוא השיב להם בענינם: **מתני' לא מבית הזבלים.** משדה הצריכה לזבל: **ולא מבית האילן.** משדה שיש בו אילנות לפי שהאילנות יונקים לה כל ואין התבואה גדלה יפה: **כיצד הוא עושה.** לשדה שמביא ממנה סלת: **נרה שנה ראשונה.** ומניחה בורה: [וזורעה] קודם לפסח ע' יום. שכבר יש כח לחמה שזורחת עליה: **כיצד הוא בודק.** שלא יהא אבק בסלת: **גמ' כרויים.** של אותו מקום: **אלמלא שהן סמוכות לירושלים.** הרבה והן עומדות בין ההרים ה] דכתיב (תהלים קכה) ירושלים הרים סביב לה: **היו מביאין מהן.** לפי שהן עומדות בדרום: **מודרמות.** מנדרוס: **שבהן החמה זורחת.** כל היום: **והמטונרות.** מרוחות הרבה לכך ו]: **וזורעה קודם לפסח שבעים יום.** שכבר מתחלת החמה לזרוח *בקרן מזרחית דרומית וכשזורחת מושך והולך מיד לדרום וכל היום היא זורחת לדרום: **סך ידו שמן.** ומכניס בסלת. וכך בודק יפה שאם יש בה אבק מידבק בשמן: **קתני מיהא חורש ושונה.** וזורעה ותפשוט מהא מתני' דבשניה נמי נרה: **ולטעמיך.** הכי תפשוט נמי ממתניתין לא קתני שונה וברייתא

תוספות

ועוד קשיא רבינו שמואל מהא דתניא בתוספתא דשביעית הטומן את הלוף בשביעית ר"מ אומר טומנו בפחות כדי שלא יצמח ולמ"ש שאין ראיה לדבר זכר לדבר (ירמיה לב) ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים ונראה לר"ת דבשל חרס מהניא נקובה אבל בשל עץ אפי' נקוב לא מהני מידי וספינה דגיטין (דף ז: ושם) בשל חרס ובנקובה ואין המים באין בה שהעפר מדבק ומעשה תנים וסותם את הנקב והא דלא משני הכא גבי ספינה כאן בנקובה כאן בשאינה נקובה משום דהיינו שינויא דעלין ורצה למצוא בספינה חידוש אחר ועוד דמה שיכול להעמיד בספינה של עץ מעמיד משום דסתם ספינה לאו דחרס ויתא בסתם בכל הנהו חמש מדות בכלי חרס הן סולנו בחרס חוקא דמדה של מוליא משקה וכונס משקה אשכחן גבי חרס כדתנן בפרק בא סימן (נדה מט.) כל כלי חרס שהוא מכניס מוליא ויש שהוא מוליא ואינו מכניס ואמרי' בגמרא מכניס פסול נמי חטאת ופסול משום גיסטרא מוליא כשר נמי חטאת ופסול משום גיסטרא וכן מדות דמוליא זית ומוליא רמון תנן במסכת כלים גבי כלי חרס אבל של עץ שיעורו לעולם ברימונים כדתנן (פי"ז מ"א) כל כלי בעלי בתים שיעורן ברימונים ומיהו לפי' זה נמי לא הוי דומיא דאידך שינויי דנקיט ברישא האוא דמביא וקורא ותחלה היה רגיל ר"ת לפרש דבשל עץ אפי' נקובה לא בעי דמתלתא מן הקרקע יותר משל חרס ונקיט השתא ברישא האוא דמביא וקורא כמו באידך ולסוף לישני דפרישית היה יכול לתרץ כאן ספינה אספינה לא קשיא הא רבי יהודה הא רבנן אי נמי כאן בגוששת כאן בשאינה גוששת והתם בגיטין דפריך תני חדא המביא גם בספינה כמביא בא"י ותניא אידך כמביא בחוצה לארץ ומשני הא רבי יהודה והא רבנן הוה מצי לשנויי כאן בשל עץ כאן בשל חרס א"נ כאן בנקובה כאן בשאינה נקובה ושמא יש לחלק דהתם נמי דהיכא דאינה גוששת לרבי יהודה מדחשיבא חוצה לארץ לענין מעשר *ודחשיבא נמי חוצה לארץ לענין גט היינו משום דכיון דהשם חוצה לארץ על המקום צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואע"ג דשכיחי עדים וגמירי כדי שלא תחלוק במדינת הים אבל כשהיא גוששת לרבי יהודה או לשנא קמא אפילו בשאינה גוששת כיון דשם ארץ ישראל על המקום אע"פ שמחמת שאין הכלי ניקב (כמו ספינה) אינו חייב במעשר לא יחשב בשביל כך כחוצה לארץ לענין גט: **תנאי היא.** תימה אכתי קשיא לר' יוחנן מגג וחורבה ואין לומר דגג וחורבה לא דמיא למתניתין דהא בסוגיא שמעתין משמע דמגג וחורבה נמי פריך מדקאמר קתני מיהא שבגג ושבחורבה כו' ועוד קאמר בשלמא לר"ש בן לקיש גג אגג לא קשיא משמע אבל לר' יוחנן קשיא: **אין** מביאין כו'. בכל המנחות קאמרינן אע"ג דזורעה קודם לפסח שבעים יום היינו משום עומר דהא קתני כיצד בודק הגזבר מכניס ידו לתוכה או בעומר חוקא הוה ליה למימר שוחט ב"ד לכך אמריך בגמרא אף חיפי כרויים וכפר אחים משמע חיפי ממש והיינו במנחות אף על גב דמסיים בה לפי שאין מביאין את העומר הכי קאמרינן כי היכי דעומר אין מביאין כך במנחות יש לחזור אחר הסמוך לירושלים ותדע מדקתני ומעמר ודש ובעומר לא שייכא דישה דהא תנן (לעיל דף סו.) בקנים ובקולחות חובטין אותו כדי שלא יתמעך ומיהו קשה נראה בחיפי כרויים לאו חיפי ממש אלא פיר אחת ששמה חיפי כרויים ומשום עומר דלא מישתמיט בשום דוכתא דליבעי במנחות מן הקרוב לירושלים: **מודרמות.** פי' בקונטרס בדרומה של ירושלים ונראה לפרש דמיירי במשופעות נגד דרום שאז חמה זורחת בהן יותר ואין לומר בצד דרום של ירושלים: **וזורעה** קודם לפסח שבעים יום. תימה דבפרק המקבל (ב"מ קו: ושם ד"ה וקיימא) תניא ר' מאיר אומר חצי תשרי מרחשון וחצי כסליו זרע [ס'] ר' יהודה היה מונה מתשרי ר"ש היה מונה ממרחשון והשתא מאן מיקל בסולה תנאי ר"ש והלי הוי לא מיקל דלא משוך זמן זרע עד שבט וי"ל דה"מ חיטין אבל שעורין משוך זמן זריעתם עד אדר כדמוכח התם דפריך מהך תנאי אר"ש בן לקיש דאמר זרעה ולא צמחה כל שיכן זריעה זרע לה ולאו ועד כמה אמר רב פפא עד דאתו אריסי מדברא וקיימא כימה להדי רישייהו ופי' שם בקונטרס דהיינו לאחר תשעה שעות ביום קרוב לסוף העשירית דכימה שהיא בזנב הטלה כדאמרי' בפ' הרואה (ברכות דף נט.) קיימא להדי רישייהו ברגא כל אדם דהיינו באמצע הרקיע שנראה לכל אדם כאילו על ראשו הוא והן יומי אדר *שגלגל קבועים בו י"ב מזלות וסדרן טש"ת סא"ב מע"ק גד"ד ולעולם ששה עולין וששה יורדין בניסן לעולם בתחילת עמוד השחר טלה מתחיל לעלות ומאזנים לשקוע וב' שעות המזל שוהה לעלות לאחר ב' שעות הטלה גמר עליית

והשוקע

רש"י כת"י

אלא לר' יוחנן קשיא. [דאמר] פירות [שבעמקים לא קדיש] בבכורים [דהא מבילתן] לאו ככי [תמרי דקדיש בכורים] שבגג [שבמגדל] בגג ובחורבה ובספינה: **תנאי** [היא דאיכא] תנא דאמר [כוותי'] דר' יוחנן: **שבגג.** גג כמעשה עדה מעלים: **שבחורבה.** חורבה שבעדה עדה מעלים מביא וקורא: **שבעציץ ושבספינה אינו מביא כל עיקר.** דהיינו דומיא דתמרים שבהרים דר' יוחנן: **יוחנא וממרא.** הם מכשופי מצרים אמרו למשה כשהיה עושה [מכשפים] תבן אתה מכניס לעפריים מכל מה שבעבדים הבן למכור לעפריים שמביא הוא עיר שם תבן הרבה בעפריים אף אתה עושה מכשפות [במצרים] ואין מכשפים במצרים כמותם: **למתא ירקא ירקא שקול.** לעיר מגדל בה הרבה ירק [הביא] ירק לשם למכור שכל הצריך לקנות נכנס לשם כלומר [אף] נמי עביד הכי [דהמכשפי] לשם יוצא [ומשי] סלעם: **לא מבית הזבלים.** ממקום (שמזבלים) [שמזבלים] לזבל שמא לא יהא בו כל כך שפירות כחושין ל"א משום מבלים ומקלקל טעם הפירות: **ולא מבית השלחין.** משום שהן משלמים יונקים [את] הקרקע ומכחישין את פירותיו: **נרה.** חורש ואינו זורע: **ובשניה זורעה.** דהיינו מבושה שבעים: **קודם לפסח שבעים יום.** משום ברמתא: **כיצד בודק.** את הסולת אם מנופה כל צרכה אם לאו: **עלה בה.** כיחו: **אבק.** קמח דק ונחוש הוא: **גמ' ושניה זורעה בלא נרה.** אלא היה נרה בראשונה בשנה נגד מן הסריחה שזורעה בשניה אינה: **כרויים וכפר אחים.** [שמות] מקומות הם: **אלמלא סמוכות לירושלים.** שהיו נמשכים כדכתיב ירושלים הרים סביב לה ובהרים המה מקודם והמבנים את הפירות כדכתיב ומגד תבואות שמש הא אין מביאין מהן ל"א אלמלא סמוכות לירושלים לאין מעבירין על המצות כדאמרי' בפרק ר' ישמעאל: **המודרמות.** מסופוות בדרומה של ארץ ישראל שהשמש כל היום שורף חזו היום היא עומדת בדרום: **והמטונרות.** כמו ניזו לשם ניר שמנירין לשם עומר: **ומהם חמה שוקעת.** סמוך לשקיעתה זורחת עליהם כדקי"ל עולך [אל] דרום וביום תקופת טבת חמה זורחת בקרן דרומית מזרחית ושוקעת במערבית דרומית ומהלך ועומדת (מסבב) [חמה] בבוקר ומתרחקת מן הדרום ועומד החמה זורח על הדרום וכל היום שלו מתמכת והולכת לדרום ומתרחקת את הסמוכה: **שתהא סמוכה לחמה.** לגבורת החמה ביום שמשמשין נגד [נסן] ביום שקרין שהחמה מתגברת והולכת ומשי"ם לא הי' זורעה בתחלת התקופה שאין החמה גבורה: **קנה זרת ושיבולת.** הלא שיבולת שלם (כחיטים) [כגרעינים] זרתיים: **קתני מיהא.** משמע נרה אף בשניה והיינו נמי מתני' ומ"ט הכי קתני מתני' נרה לאשונה ושניה: **ולטעמיך.** דמשמע למתניתין מיהא קא קשיין אהדדי דהכא שונה דמשמע שתי פעמים נרה בשניה

רבינו גרשום

אלא לר' יוחנן דאמר אם הביא פירות שבעמקים ושבהרים לא קידש והוא הכא לדברי א) הכל קידש לדברי הכל מביא: תנאי היא דאיכא דאמר אין מביא כל עיקר והוא הדין לתמרים שבהרים [ופירות שבעמקי'] שבכם ותנהו אלפא לסולת. מן המובחרים שבכולם להביא מהן סולת: אלפא לסולת. כמו האלף שהוא ראש לכל האותיות כך אלו שנים ראש לכל המקומות להביא מהן סולת: אמרו יוחני וממרא ראשי המכשפים למשה תבן אתה מכניס לעפרים. כלומר עפרים שהוא מקום תבואה הרבה אתה מכניס לה תבן והיא כולה מלאות תבן. כך לארץ מלאות כשפים אתה מביא כשפים: אמר להו אמרי אנשי למתא ירקא ירקא שקול. למדינה שמוכרין שם ירק הבא ירק ששם מתקבצים הכל לקנות: לא מבית הזבלים. משדה שצריכה זבל: ולא מבית השלחים. משדה שצריכה להשקות תדיר: ולא משדה שיש בה אילנות שהתבואה כחושה: כיצד הוא עושה לשדה שמביא ממנה סולת בשנה ראשונה נרה ומניחה כן ובשנה שניה זורעה קודם לפסח ע' יום שכבר יש כח בחמה שזורחת עליה: כיצד בודק שלא יהא אבק בסולת מכניס ידו וכו': אילמלי שהן סמוכות הרבה לירושלים הן שעומדות בין הרים בעמק כדכתיב ירושלים הרים סביב לה: היו מביאין מהן. לפי שהן עומדים בדרום: מן שדות המודרמות. שהן בדרום שהחמה זורחת בהן כל היום: המטונרות לכך להביא מהן סלת. וזורעה קודם לפסח ע' יום שכבר קרבה חמה לצאת בקרן מזרחית דרומית וכשזורחת מושך והולך מיד לדרום וכל היום במצעו חמה בדרום: סך ידו שמן והמכניס בסולת דמתכי בודק שאם יש בה אבק מידבק בה: קתני מיהא ושניה חורש ושונה חורשה השתא מינה מתני' דבשניה נמי נרה: ולטעמיך והכי תפשוט ב) מתני' ולא קתני שונה:

א) נראה דל"ל והא הכא לר"י מביא אלמא דקידש.
ב) נראה דל"ל הכי תפשוט מהך ברייתא דמתני' לא קתני שונה.

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ב מהל' בכורים הלכה ט:
יב ב מיי' פ"ז מהל' איסורי מזבח הל' יב:
יג ג מיי' שם פ"ז הלכה יד:
יד ד מיי' שם פ"ז הלכה יג:
טו ה מיי' שם הל' יא:

מסורת הש"ס

נ"ל דלא גרע ממרובה
שנויה פי' ל"ק
ל"ק מ"ו

נ"ל מחשיבא נמי כו' ל"ק

ל"ק מ"ו

נ"ל לפי שגלגל קבועים פי' ל"ק

שיטה מקובצת

א) למתא ירקא כו' כלומר שיש בה הרבה ירק שם באים כל העולם ליקח רוב פעמים נמכר כל ירק שבאותה עיר מפני רוב הלוקחים והמוכר ירק שלך במקום אף אני בא לכאן. לפי שהכל באים לראות כשפים (רבינו) [ריבואו] לראות שלי המובחרים משלכם ולפי דבריהם השיב להם: ב) ראשונה ובשניה זורעה: ג) ידו לתוכה: ד) עד שיניפנה: ה) ראשונה כו': ו) אלמלא: ז) והמטונרות. [גירסתו] א) והמבורורות לכך לשם עומר לפי שבוררים אותו במקום לפי שרוצים להביא תבואה יפה למנחה: א) חורים שבעמק: ב) לכך להביא משם סולת המ"ד: ירושלים. ולא נודרגו שאפי' תהא בדרומה יכול לזרות במקום שאין החמה זורחת עליה כגון שמשופעת לצד צפון הרואה:

א) נ"ע דגירסא לא שייך בתוספתא ועוד דקליפ וזהו למה תפיק ואולי דספק וצ"ל דממשמע לכך נמס עומר לפי שמורכים אותו כמו וכו'.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלמלא שהן סמוכות

נוסח
בגטים
הקטורית
לעוות
שמוא
מביאין העומר
וכ' היה [illegible]

נוסח
אחרי שחרש
הדגה שנה
ראשונה היא
י' בורך
לחזור ולחרוש
שנה שניה
לפני הזריעה